

STUDIJA SLUČAJA – SUDJELOVANJE REPUBLIKE HRVATSKE U COMMON SECURITY AND DEFENCE POLICY (CSDP) – MOGUĆNOSTI REGIONALNE SURADNJE

Marin Gregorović*

Ministarstvo odbrane Republike Hrvatske

Goran Župac

Univerzitet odbrane u Beogradu, Vojna akademija

Sudjelovanje Republike Hrvatske u projektima i aktivnostima u okviru Zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU (CSDP) kompatibilno je s djelovanjem u okviru NATO-a, te se u skladu s tim razvija jedinstveni set snaga. Spremnost za sudjelovanjem u zajedničkim naporima NATO-a i EU-a deklarira se kroz mehanizme međusobne suradnje na izgradnji, održavanju i jačanju obrambenih sposobnosti.

Hrvatske aktivnosti u Zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici EU (CSDP) jesu i mogu biti prostor za značajno unaprijeđenje regionalne obrambene suradnje obzirom na aspiracije pridruživanju Europskoj uniji zemalja regije Jugoistočne Europe (Zapadnog Balkana). Jačanje stabilnosti i sigurnosti u jugoistočnoj Europi, s naglaskom na suradnju sa zemljama regije je, između ostalog, u području međunarodne obrambene suradnje određeno kao prioritetno područje provedbe međunarodnih aktivnosti.

Ključne reči: *Europska unija, Hrvatska, CSDP, regionalna suradnja*

Analiza nacionalnog okvira uporabe Oružanih snaga Republike Hrvatske

Republika Hrvatska je u proteklom razdoblju realizirala svoja dva najvažnija vanjsko – politička cilja, punopravno članstvo u dve međunarodne organizacije, NATO i EU. Naime, ulaskom u NATO Republika Hrvatska je ojačala vlastiti sigurnosni položaj i ulogu na međunarodnoj sigurnosnoj sceni, te se uključila u sustav kolektivne obrane, koji joj daje najveću moguću razinu sigurnosti, ali zahtijeva i njezin doprinos takvom sustavu. S druge strane, sukladno Programu Vlade¹, okončanjem pregovora o članstvu i ulaskom u Europsku uniju, Hrvatska je ušla u novu fazu svoga razvoja i definiranja svoje vanjske

* Brigadir Marin Gregorović je zapovjednik Središnjice za upravljanje osobljem, Republika Hrvatska..

** Pukovnik doc. dr Goran Župac je nastavnik na Visokim studijama bezbednosti i odbrane.

¹ Prema Programu Vlade za mandatno razdoblje, članstvo u NATO-u i članstvo u Europskoj uniji jesu najbolji okvir koji daju dugoročna jamstva za ostvarenje hrvatskih nacionalnih interesa, uključujući izgradnju i razvoj države koja služi svojim građanima i u zaštiti vitalnih nacionalnih interesa i ostvarivanju strateških ciljeva.

politike. Unatoč trenutnim problemima, poglavito unutar Eurozone, članstvo u Europskoj uniji Hrvatskoj omogućava dugoročnu političku i demokratsku stabilnost, održivu gospodarsku konkurentnost i društvenu i pravnu uređenost i sigurnost.

Ulaskom RH u NATO, a potom i u EU zahtijevali su nužne prilagodbe temeljnih propisa² koji uređuju oblikovanje i provedbu obrambene politike. Pa su tako nakon izmjena i dopuna Ustava RH doneseni novi Zakon o obrani i Zakon o službi u OSRH, te novi Strateški pregled obrane. Pored navedenog, u tijeku je proces donošenja novog Dugoročnog plana obrane. To su temeljni dokumenti putem kojih su uspostavljene konceptualne osnove razvoja i djelovanja obrane u sklopu NATO sustava kolektivne obrane te u kontekstu Zajedničke sigurnosne i obrambene politike Europske unije (CSDP)³. S tim u svezi, u lipnju 2013. godine doneseni su Zakon o obrani i Zakon o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske. Zakonom o obrani razrađuju se neke od ustavnih kategorija i raspodjela odgovornosti u upravljanju, uporabi i korištenju Oružanih snaga. Pored navedenog, nakon deset godina primjene Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske pokazalo se potrebnim izmijeniti i prilagoditi određena zakonska rješenja, poradi kvalitetnije potpore reformi i razvoju Oružanih snaga u novim okolnostima. Novim Zakonom o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske uspostavljeni su novi okviri i relacije funkcioniranja Oružanih snaga Republike Hrvatske (OSRH) kao profesionalne vojne organizacije interoperabilne s oružanim snagama (OS) drugih članica NATO-a i EU. Dakle, novi konceptualni i pravni okvir je funkcioniranje obrambenog resora uskladio s novom geopolitičkom realnošću i međunarodno pravnim položajem Republike Hrvatske odnosno težišno ih pozicionirao u kontekst NATO članstva i Zajedničke sigurnosne i obrambene politike Europske unije.

Na temelju Ustava Republike Hrvatske⁴ prepoznaju se tri misije Oružanih snaga: obrana Republike Hrvatske i saveznika, doprinos međunarodnoj sigurnosti i potpora civilnim institucijama u zemlji. Obrana suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske temeljna je zadaća obrambenog sustava te doprinosi kolektivnoj obrani i međunarodnoj sigurnosti, pored navedenog, važna zadaća obrambenog sustava u mirnodopskim uvjetima je i potpora civilnim institucijama u zemlji. Ministarstvo obrane i Oružane snage Republike Hrvatske pružaju pomoć i daju potporu civilnim institucijama za zaštitu i spašavanje, za gašenje požara tijekom protupožarne sezone, i to uporabom zračnih, kopnenih i pomorskih protupožarnih snaga te pomoć kod uklanjanja posljedica od poplava i dr. Nadalje, procjenjuje se da su ugroze poput terorizma, pomorskog razbojništva, proliferacije oružja za masovno uništenje ili organiziranog kriminala u sadašnjoj situaciji veća opasnost za sigurnost građana, imovine, gospodarstva i prirodnih bogatstava Republike Hrvatske od tradicionalnih vojnih prijetnji.

² Temeljni propisi Republike Hrvatske koji uređuju oblikovanje i provedbu njezine obrambene politike jesu: Ustav Republike Hrvatske, Zakon o obrani, Zakon o službi u OSRH, Zakon o sudjelovanju pripadnika OSRH, policije, civilne zaštite te državnih službenika i namještenika u mirovnim operacijama i drugim aktivnostima u inozemstvu, Strategija nacionalne sigurnosti, Strategija obrane Republike Hrvatske, Vojna strategija Republike Hrvatske, Strateški pregled obrane i Dugoročni plan obrane. Pored navedenog, obrambena politika Republike Hrvatske razvijana je i implementirana kao sastavnica vanjske i sigurnosne politike na temelju Programa Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011–2015. godine, te u skladu sa smjernicama, odlukama i zaključcima Hrvatskoga sabora, Predsjednika Republike Hrvatske i Vlade Republike Hrvatske.

³ Zajednička sigurnosna i obrambena politika Europske Unije (engl. Common Security and Defence Policy – CSDP).

⁴ Članak 7. Ustava Republike Hrvatske.

Ulaskom u NATO Republika Hrvatska je preuzela, usporedno s jamstvima kolektivne odbrane, i odgovornost sudjelovanja u zajedničkom savezničkom odgovoru po članku 5. Sjevernoatlantskog ugovora⁵. Republika Hrvatska, kao članica Saveza, sudjeluje u provedbi stalnih zadaća putem snaga stavljenih pod operativno zapovijedanje Vrhovnom zapovjedniku savezničkih snaga za Europu, te u NATO operacijama izvan članka 5. Sjevernoatlantskog ugovora.

Proces integracije u EU povećava zahtjeve za svestranijim i intenzivnijim praćenjem te uključivanjem u aktivnosti na području Zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU. Republika Hrvatska je preuzela i obveze, kao što je sudjelovanje u radu zajedničkih tijela i stožera. RH sudjeluje u NATO sustavu obrambenog planiranja te provodi daljnje prilagođavanje obrambenog planiranja u Ministarstvu obrane i Oružanim snagama s rješenjima i promjenama u NATO sustavu obrambenog planiranja. A s druge strane, ulaskom u EU Republika Hrvatska se uključuje u procese Zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU i djeluje u obrambenim tijelima EU, što je ujedno komplementarno s općim strateškim ciljevima vanjske politike Republike Hrvatske. Oružane snage obučavaju se u cilju dostizanja NATO Ciljeva sposobnosti, kroz povećanje i održavanje operativnih sposobnosti u cilju potpore operacijama u tijeku, a u skladu s utvrđenom razinom ambicije za sudjelovanjem razmjestivih snaga u NRF-u (NATO Response Force) i borbenim grupama EU (EU BG), te drugim UN/NATO/EU snagama. Interoperabilnost zahtijeva razvoj operativnih sposobnosti, te dostizanje povezanih i jasnih standarda radi osiguravanja elemenata borbene spremnosti za moguće operacije. Zahtjevi interoperabilnosti (sposobnost komuniciranja, sposobnost zajedničkog djelovanja, sposobnost potpore te sposobnost obučavanja i vježbanja) postižu se zajedničkom obukom i vježbama sa saveznicima, kroz odgovarajuće inicijative te pridruženjem deklariranih snaga u NATO sastave i formacije. Stoga se poseban naglasak u idućem razdoblju stavlja na sudjelovanje pripadnika i postrojbi Oružanih snaga u različitim oblicima multinacionalnog uvježbavanja na svim razinama kojima će se osigurati intelektualna, proceduralna i tehnička interoperabilnost, te kohezija savezničkih snaga.

Oružane snage Republike Hrvatske su krajem 2012. godine završile proces pune integracije u strukturu NATO-a⁶, te je nakon završetka tog procesa prioritet suradnje s NATO-om usmjeren na sudjelovanje u svim tijelima i procesima te operacijama potpore miru pod vodstvom NATO-a. Oružane snage Republike Hrvatske su uključene u procese planiranja sposobnosti Saveza te izgradnju deklariranih i planiranih sposobnosti na nacionalnoj razini. Oružane snage RH daju aktivan doprinos inicijativama NATO-a u okviru projekta „Pametne odbrane“ (Smart defence) i „Inicijative povezanih snaga“ (Connected Forces Initiative). Oružane snage RH uključene su u sedam projekata, a kontinuirano se razmatraju mogućnosti uključivanje u nove projekte i inicijative usklađene s potrebama koje proizlaze iz zahtjeva provedbe novog hrvatskog paketa „Ciljeva sposobnosti“⁷.

⁵ Člankom 5. Sjevernoatlantskog ugovora se određuje da se oružani napad na jednu ili više zemalja članica u Europi ili Sjevernoj Americi smatra napadom na sve njih.

⁶ OSRH su imale obvezu pristupiti vrlo kompleksnom i izazovnom procesu integracije u NATO. Integracija podrazumijeva usklađivanje procedura i aktivnosti u svim područjima djelovanja, poput obrambenog planiranja, operacija, sigurnosti, obuci, izobrazbi, personalnim i obavještajnim sposobnostima, logistici, zapovjednim sustavima, komunikacijama, proračunu, financijama, odnosima s javnošću, nabavi te još nizu drugih segmenata, kao i sudjelovanje u radu NATO-ovih političkih i stručnih radnih tijela, odbora, pododborna, radnih skupina, panela i dr.

⁷ NATO Ciljevi sposobnosti (Capability Targets).

U srpnju 2013. godine Republika Hrvatska je postala članica Europske unije što, pored ostalog, podrazumijeva sudjelovanje u Zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici Europske unije (Common Security and Defence Policy, CSDP). Nastavno na to Republika Hrvatska je postala članica Europske obrambene agencije (EDA)⁸ i Satelitskog središta Europske unije (EUSC)⁹. Ulaskom u EU Republika Hrvatska je intenzivirala sudjelovanje na radnim skupinama Vijeća Europske unije koje se bave sigurnosnom i obrambenom politikom te na sastancima Političkog sigurnosnog odbora. Predstavници Ministarstva obrane sudjeluju na sastancima ravnatelja za obrambenu politiku Europske unije, sastancima Europske obrambene agencije u raznim formatima, uključujući sastanke Upravljačkog odbora EDA-e u formatu ministara obrane, a načelnik Glavnog stožera sudjeluje u radu Vojnog odbora EU-a¹⁰. Suradnja s Europskom obrambenom agencijom je posebno značajna u svjetlu činjenice da se proračunska sredstva za obranu i dalje smanjuju ili ostaju na dosadašnjoj već smanjenoj razini, a u tome je EDA ključna platforma i mehanizam koji će potaknuti i olakšati daljnji razvoj europskih obrambenih sposobnosti.

Ulazak Republike Hrvatske u EU podrazumijeva i integraciju u zajedničke europske strukture, zaokružujući pripadnost europskoj sigurnosnoj arhitekturi. Sve snažnija prisutnost EU-a u međunarodnim sigurnosnim i obrambenim tokovima te jačanje njezine obrambene i vojne sastavnice, utječu i na buduće zahtjeve prema obrambenom resoru Republike Hrvatske, koji su već sada izraženi i dijelom implementirani hrvatskim doprinosom borbenim grupama EU-a¹¹, sudjelovanjem u operacijama EU-a i potporom projektima združivanja i dijeljenja (pooling and sharing). Nadalje, Republika Hrvatska je započela s procesom odabira i upućivanja svojega predstavnika u Vojno osoblje Europske unije (EU Military Staff), čiji početak rada je planiran za drugu polovicu 2014. godine. Uz sudjelovanje u radu radnih tijela EU-a iz područja obrane i vojnih sposobnosti, Oružane snage Republike Hrvatske daju i aktivan doprinos u operacijama pod vodstvom EU, te u inicijativama za izgradnju sposobnosti (Pooling & Sharing), kao što je zajednička obuka pilota i pripadnika postrojbi za specijalne operacije.

⁸ Europska obrambena agencija (European Defence Agency - EDA) osnovana je 12. srpnja 2004. sa sjedištem u Bruxellesu, zajedničkom akcijom Vijeća ministara s ciljem koordinacije između država članica, posebno u nastojanjima za poboljšanjem postojećih obrambenih kapaciteta te radi snaženja europske vojne suradnje i podrške ukupnom razvoju Europske sigurnosne i obrambene politike (European Security and Defence Policy - ESDP). EDA pruža okvir za udruživanje i dijeljenje sposobnosti država članica te stručnu potporu i savjete o financijskim, pravnim i ugovornim pitanjima.

⁹ Satelitsko središte Europske unije (European Union Satellite Centre - EUSC) osnovano je u srpnju 2001. na temelju Zajedničke akcije Vijeća br. 2001/555/CFSP (OJ L 200, 25. srpnja 2001) u kontekstu ovlasti EU u području zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Nekoć je bio organizacijski dio Zapadnoeuropske unije. Smješten je u Torrejónu de Ardoz u blizini Madrida (Španjolska). Djeluje od 1. siječnja 2002.

¹⁰ Vojni odbor EU-a (engl. The European Union Military Committee ili EUMC) čine načelnici glavnih stožera zemalja članica koje trajno predstavljaju njihovi vojni izaslanici.

¹¹ Borbene grupe Europske unije (engl. European Union Battlegroup – EU BG) jesu jedan od najvažnijih političkih instrumenata zajedničke sigurnosne i obrambene politike, i potencijalno omogućavaju brzu reakciju EU-a u kriznoj situaciji. U cilju osiguranja vojnih snaga i sposobnosti potrebnih za ispunjenje uvjeta Glavnih ciljeva EU-a (Headline Goal) utvrđenih u Helsinkiju 1999. godine inicirana je ideja o formiranju europskih snaga brzog odgovora koje se temelje na konceptu borbenih grupa. EU BG visoko je obučena vojna formacija pod zapovijedanjem EU. Njezino brojno stanje planirano je na 1500 ljudi, a strukturu čini više elemenata razine bojne, uključujući i sve potrebne oblike borbene potpore, kao i potrebna osnovna sredstva za razmjешtanje i održivost.

Iz temeljnih propisa i dokumenata da se iščitati kako Republika Hrvatska snažno podupire jačanje strateškog partnerstva NATO-a i EU-a. Te dvije organizacije imaju zajedničku većinu članica, a što je još značajnije, dijele zajedničke vrijednosti. U duhu Strateškog koncepta NATO-a¹² Republika Hrvatska prepoznaje važnost jačanja europske obrane. Isto tako Lisabonski ugovor¹³ se cijeni kao značajan okvir za jačanje sposobnosti EU-a u suočavanju sa zajedničkim sigurnosnim izazovima. Republika Hrvatska planira snažno podupirati unaprjeđivanje svih oblika suradnje NATO-a i EU-a, od političkih konzultacija do djelovanja u operacijama; od koordiniranog planiranja do međusobne suradnje na terenu, što je jasno naznačeno u temeljnim dokumentima obrambenog planiranja. Suradnja u razvoju sposobnosti sa svrhom smanjivanja udvostručavanja i povećanja isplativosti, kombiniranje i integriranje sposobnosti objiju organizacija, nužni su za pronalaženje odgovora na niz sigurnosnih prijetnji koje predstavljaju i sigurnosne prijetnje Republici Hrvatskoj, poput međunarodnoga terorizma, transnacionalnoga organiziranog kriminala, proliferacije oružja za masovno uništenje, ugrožavanja dostupnosti energenata, kibernetičkoga kriminala, posljedica raspada državnih organizacija te prirodnih i tehnoloških katastrofa. Iz navedenog je razvidno da takvo djelovanje od članica NATO-a i EU-a traži razvijanje sposobnosti, ne samo za vođenje konvencionalnih borbenih operacija. Treba istaknuti da je sudjelovanje Republike Hrvatske u projektima i aktivnostima u okviru Zajedničke sigurnosne i obrambene politike Europske unije kompatibilno s djelovanjem u okviru NATO-a te se u skladu s tim razvija jedinstveni set snaga. Spremnost za sudjelovanjem u zajedničkim naporima NATO-a i EU-a deklarira se kroz mehanizme međusobne suradnje na izgradnji, održavanju i jačanju obrambenih sposobnosti. Jasno je da su inicijative poput Pametne obrane (Smart Defence) i združivanja i dijeljenja sposobnosti (Pooling and Sharing) ključni elementi toga pristupa. U kontekstu članstva u EU-u analiziraju se mogućnosti korištenja strukturnih fondova za izgradnju sposobnosti Oružanih snaga predviđenih za dvojnju civilno-vojnu uporabu (dual use), primjerice, u područjima traganja i spašavanja, medicinskog prevoženja, nadzora granice, uklanjanja posljedica ekoloških incidenata i sl. Republika Hrvatska će se uključiti u programe razvoja određenih sposobnosti, identificirajući potrebe za onim sposobnostima za čiji razvoj sama nema dovoljno sredstava ili dugoročnoga ekonomskog opravdanja.

Nadalje, Republici Hrvatskoj kao pomorskoj zemlji sa snažnom pomorskom tradicijom i identitetom, važan je rad na izradi Strategije pomorske sigurnosti EU zbog strateške važnosti mora i sigurnosti pomorske plovidbe.

Interoperabilnost¹⁴ u okviru NATO-a omogućuje da snage, postrojbe i oružni sustavi zajednički djeluju, primjenjujući kompatibilne doktrine i procedure, koriste infrastrukturu te međusobno komuniciraju. Interoperabilnost smanjuje udvostručavanja kapaciteta, omogućuje združivanje resursa te u konačnici proizvodi sinergijski učinak. Prema tome, RH je svojim temeljnim propisi-

¹² Strateški koncept NATO-a je dokument koji opisuje svrhu i zadaće Saveza, razmatra strateške perspektive u svijetlu izmijenjenog međunarodnog okruženja i postavlja temelje novom pristupu sigurnosti na početku 21. stoljeća. Također, Strateški koncept daje i smernice za transformaciju snaga i sposobnosti Saveza.

¹³ Lisabonski ugovor (također i Reformski ugovor), punim nazivom Ugovor iz Lisabona o izmjenama i dopunama Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o osnivanju Europske zajednice, međunarodni je ugovor koji je potpisan u Lisabonu 13. prosinca 2007. godine s ciljem rješavanja pitanja daljnjeg institucionalnog funkcioniranja Europske unije. Lisabonski ugovor dopunjuje postojeće ugovore o Europskoj uniji i Europskoj zajednici, ne zamjenjujući ih. Ugovor je stupio na snagu 1. prosinca 2009, nakon što je prošao proces ratifikacije u svim državama članicama EU.

¹⁴ Interoperabilnost predstavlja sposobnost zajedničkoga koherentnog i učinkovitog djelovanja saveznika kako bi se postigli ciljevi.

ma i dokumentima iz područja obrambenog planiranja, označila da je interoperabilnost je temeljna pretpostavka uporabe postrojbi u multinacionalnim operacijama i njihove učinkovitosti u zajedničkoj provedbi dodijeljenih misija i zadaća. U idućem razdoblju sustav obrambenoga planiranja RH nastavlja usklađivanje s NATO-ovim i EU-ovim procesima obrambenoga planiranja. Prihvaćeni Ciljevi NATO sposobnosti bit će jedan od glavnih mehanizama za usklađivanje nacionalnih i savezničkih ciljeva, vodeći računa o njihovoj prikladnosti, provedivosti i priuštivosti.

Članstvom u NATO-u i EU procesi koji se odvijaju u ovim asocijacijama postaju sastavni dio nacionalnih procesa obrambenog sustava Republike Hrvatske. Članstvom Republike Hrvatske u NATO-u i EU ojačana je perspektiva euroatlantskih integracija svih zemalja jugoistočne Europe. U skladu s tom konstatacijom, razvojem obrambene suradnje sa zemljama regije i aktivnim sudjelovanjem u regionalnim inicijativama doprinosi se stabilnosti regije i unaprjeđenju uspješnih političkih i gospodarskih odnosa u regiji. Bilateralna i multilateralna obrambena suradnja uvelike utječu na izgradnju i jačanje međusobnog povjerenja, što je velik doprinos međunarodnoj sigurnosti, ali i sigurnosnom položaju Republike Hrvatske.

Postojeće stanje i trenutni doprinosi misijama i operacijama EU

Pod okriljem UN-a, NATO-a i EU, Republika Hrvatska aktivno sudjeluje u međunarodnim mirovnim operacijama i misijama u inozemstvu te i tako Republika Hrvatska ispunjava preuzete međunarodne obveze. Sudjelovanje u međunarodnim mirovnim operacijama i misijama u inozemstvu se promatra i vodi cjelovito te se snage i njihovo upućivanje usmjeravaju planski. Sudjelovanje pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske u međunarodnim mirovnim misijama i operacijama temelji se na učinkovitoj pripremi prije upućivanja na zadaću te na stvaranju sigurnosnih uvjeta pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske na području provedbe misija i operacija. Provedba cilja obuhvaća aktivno sudjelovanje snaga i stožernog osoblja u NATO i EU vođenim mirovnim operacijama, sudjelovanje s deklariranim i ocijenjenim postrojbama u statusu spremnosti, stožernim časnicima i časnicima za vezu u sastavu NATO i EU snaga za odgovor, sudjelovanje u UN vođenim misijama s angažiranim postrojbama te vojnim promatračima, stožernim časnicima i vojnim stručnjacima u pojedinačnim mirovnim misijama UN-a.

Republika Hrvatska je započela sa sudjelovanjem u operacijama potpore miru u rujnu 1999. kada je prvi put uputila svoje predstavnike u neku od mirovnih misija Ujedinjenih naroda¹⁵. Radilo se o deset nenaoružanih vojnih promatrača u sklopu misije UNAMSIL¹⁶ u Sjevernoj Leoneu. Time je Republika Hrvatska od države primateljice postala davateljica mirovnog osoblja Ujedinjenih naroda uključivši se u krug država koje u okviru Ujedinjenih naroda više od šest desetljeća doprinose očuvanju globalnog mira i sigurnosti u svijetu. Takvom novom ulogom Republika Hrvatska daje doprinos globalnom miru i stabilnosti u svijetu prihvaćajući izazove suvremenih zahtjeva za očuvanjem mira kao i priliku za daljnje razvijanje

¹⁵ Za potrebe priprema za sudjelovanje u međunarodnim operacijama pod okvirom UN-a ustrojeno je i Obučno središte za međunarodne vojne operacije koja provodi obuku pojedinaca i ima nekoliko programa i tečajeva s međunarodnim certifikatima.

¹⁶ United Nations Mission in Sierra Leone – Mirovna misija u Sjevernoj Leoneu.

partnerstva u promicanju svjetskog mira i sigurnosti. Iz godine u godinu Hrvatska je stalno povećavala svoje sudjelovanje u operacijama potpore miru tako da je iza nje četrnaest godina kontinuiranog sudjelovanja u operacijama potpore miru pod okriljem UN-a te NATO vođenim operacijama i operacijama Europske unije. Tijekom sudjelovanja u operacijama potpore miru stečena su dragocjena iskustva koja su koristila pripremama Republike Hrvatske za pristupanje u euroatlantske integracije. Pored toga brojne pripadnice i pripadnici Oružanih snaga stekli su priliku osobno se afirmirati na različitim odgovornim dužnostima.

U nekim operacijama Republika Hrvatska je završila sudjelovanje zbog smanjene potrebe za takvim djelovanjem ili zbog završetka operacije, a u drugima je angažman i brojčano i tehnički povećan.

Republika Hrvatska trenutno sudjeluje u pet mirovnih misija UN-a s 21 pripadnikom OSRH, u NATO vođenim operacijama ISAF sa 172 pripadnika Oružanih snaga i 2 pripadnika MUP-a, KFOR s 21 pripadnikom OS RH i EU operaciji ATALANTA s jednim pripadnikom OSRH.

Misija UNDOF¹⁷ na Golanskoj visoravni bila je najveće i najbrojnije sudjelovanje RH u jednoj misiji UN. Nakon značajnog pogoršanja sigurnosne situacije u području odgovornosti misije, Predsjednik Republike Hrvatske i ministar obrane donijeli su odluke kojima su 18. ožujka 2013. pripadnici Oružanih snaga povučeni iz misije UNDOF na Golanskoj visoravni. Povratkom svih 97 pripadnika 10. hrvatskoga kontingenta 18. ožujka 2013. izvršeno je petogodišnje sudjelovanje Oružanih snaga Republike Hrvatske u toj misiji.

Kronologija sudjelovanja OSRH u operacijama potpore miru¹⁸ (OPM):

UNAMSIL – od 1999. do 2003. godine

UNMEE – od 2001. do 2008. godine

UNMOGIP – od 2002. i dalje

MINURSO – od 2002. i dalje

ISAF – od 2003. i dalje

UNMISSET – od srpnja 2003. do prosinca 2003. godine

UNMIL – od 2003. i dalje

MINUSTAH – od 2004. do 2009. godine

UNOCI – od 2004. do 2009. godine

UNFICYP – od 2004. i dalje

UNOMIG – od 2005. do 2009. godine

UNMIS – od 2005. do 2011. godine

UNIOSIL – od lipnja 2007. do prosinca 2007. godine

UNMIN – od 2007. do 2008. godine

UNIFIL – od 2007. i dalje

BINUB – od 2007. do 2009. godine

UNDOF – od 2008. do 2013. godine

EUFOR TCHAD/RCA – od 2008. do 2009. godine

MINURCAT – od ožujka 2009. do listopada 2009. godine

EU NAVFOR ATALANTA – od 2009. i dalje

KFOR – od 2009. i dalje

UNIFIED PROTECTOR – od lipnja 2011. do studenoga 2011. godine

¹⁷ United Nations Disengagement Observer Force – Golanska Visoravan.

¹⁸ www.osrh.hr

Tablica 1 – Pregled angažiranja u operacijama potpore miru (OPM)

Naziv operacije potpore miru	Broj pripadnika OSRH u OPM	Napomena
ISAF	172	+2 MUP
KFOR	21	
UNMOGIP	9	
UNFICYP	2	
MINURSO	7	
UNMIL	2	
UNIFIL	1	
NAVFOR	1	
UKUPNO	215	

Operacija ISAF Afganistan¹⁹ je operacija potpore miru najbrojnija i najzahtjevnija operacija u kojoj sudjeluju pripadnici OSRH. Zadaća operacije je pružanje podrške Vladi Afganistana u uspostavi sigurnosti i stabilizaciji zemlje, ustrojavanja i obuka nacionalnih sigurnosnih struktura te provođenje programa razoružanja i projekata obnove zemlje. Republika Hrvatska je svoje sudjelovanje u ovoj operaciji započela u veljači 2003. godine upućivanjem vođa Vojne policije od 50 pripadnika. Krajem 2010. godine Hrvatski sabor je donio odluku o povećanju broja pripadnika hrvatskog kontingenta (HRVCON) te je 2011. godine brojčano stanje HRVCON iznosilo 350 pripadnika, uz redovne rotacije svakih šest mjeseci. Zbog tranzicijskog procesa tijekom kojeg bi afganistanska vlada trebala preuzeti punu odgovornost za sigurnost države do kraja 2014. godine, započelo je smanjenje snaga ISAF-a, a samim time i smanjenje HRVCON-a. U okviru priprema za novu post – 2014 NATO – vođenu misiju u Afganistanu, u 2013. godini pristupilo se postupnom izvlačenju te reorganizaciji snaga u području operacije, a u skladu s namjerom pozicioniranja Oružanih snaga Republike Hrvatske u sjevernom dijelu Afganistana, koje se provodi u koordinaciji sa Saveznom Republikom Njemačkom kao vodećom državom u Regionalnom zapovjedništvu – Sjever. Danas se u području operacije nalazi 23. HRVCON sa 172 pripadnika (kao što je prikazano u tablici 1), najveći dio pripadnika nalazi se u ISAF crti zapovijedanja (C2 strukturi), dok nacionalni element (zapovjedništvo kontingenta, logistički i obavještajni segment) broji oko 30-ak osoba.

¹⁹ International Security Assistance Force – Međunarodne snage za potporu sigurnosti, ISAF Afganistan je operacija potpore miru pod mandatom UN-a dogovorena Bonnskim sporazumom i uspostavljena Rezolucijom 1386 Vijeća sigurnosti u prosincu 2001. godine. Na poziv UN-a i afganistanske vlade NATO preuzima zapovijedanje i koordinaciju ovom operacijom u kolovozu 2003.

U operaciji KFOR²⁰ Oružane snage RH svoje sudjelovanje započinju u srpnju 2009. godine odlukom Hrvatskog sabora o upućivanju prvog HRVCON-a s 20 pripadnika i dva transportna helikoptera Mi-17 Sh. Temeljna zadaća HRVCON-a je prijevoz snaga KFOR-a, tereta i VIP osoba. Pripadnici HRVCON-a su smješteni u američkoj bazi Bondsteel, Uroševac/Ferizai, a nalaze se pod izravnim zapovijedanjem zapovjednika KFOR-a. U području operacije trenutno se nalazi 15. HRVCON jačine 21 pripadnika, od kojih se 18 pripadnika (letačko i zemaljsko osoblje te pripadnici Nacionalnog elementa potpore - NEP) nalazi u bazi Bondsteel, Uroševcu, te 3 pripadnika stožernog osoblja koje se nalazi u zapovjedništvu KFOR-a u Prištini. Trajanje rotacija prvih 6 kontingenata bilo je do 3 mjeseca, a sada je do 5 mjeseci.

Treba konstatirati da je sudjelovanje u operacijama pod vodstvom EU-a u funkciji doprinosa sposobnostima EU-a za upravljanje krizama i afirmaciji Republike Hrvatske kao pouzdanog partnera koji može odgovoriti novim izazovima. Sudjelovanjem u ovim operacijama, te preuzimanjem obaveza u borbenim grupama EU-a Republika Hrvatska osnažuje svoj vojni i politički kredibilitet. Republika Hrvatska sudjeluje u međunarodnim naporima na odvraćanju, prevenciji i sprečavanju djela piratstva i oružanih pljački uz obalu Somalije, operaciji EU NAVFOR Somalia (Atalanta) – Adenski zaljev²¹. Sudjelovanje u ovoj operaciji Republika Hrvatska je otpočela u srpnju 2009. godine, upućivanjem jednog pripadnika Hrvatske ratne mornarice (HRM) na francusku fregatu klase La Fayette F 713 ACONIT. To je bilo jednokratno upućivanje bez planirane rotacije u skladu s bilateralnim dogovorom. Također, sva ostala upućivanja na brodove provode se u skladu s bilateralnim dogovorima sa zemljama koje iskazuju interes za ukrcaj časnika OSRH na njihove brodove (nizozemski, talijanski i španjolski brod). Do sada je po tom modelu u operaciji sudjelovalo devet časnika iz HRM-a. Za razliku od ukrcaja na brodove, koje je bazirano na bilateralnim dogovorima sa zemljama partnerima i ne odvija se u pravilnim ciklusima, Republika Hrvatska u operativnom zapovjedništvu operacije u Northwoodu (Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske) sudjeluje od 10. kolovoza 2009. u redovitim šestomjesečnim rotacijama na poziciji časnika za analizu operacije u Odjelu CJ-5. Do sada je na navedenoj dužnosti sudjelovalo 10 časnika. Nadalje, tijekom 2013. godine Republika Hrvatska je deklarirala Autonomni tim za zaštitu snaga (AVPD, Autonomous Vessel Protection Detachment) za koji je planirano raspoređivanje u području operacije EU NAVFOR Somalija Atalanta, na brodu koji dostavlja humanitarnu pomoć Somaliji u sklopu Svjetskog programa za hranu (WFP), tijekom druge polovice 2014. godine. U svezi s navedenima području obučnih aktivnosti, planira se uključivanje časnika OSRH u EU vježbe (MILEX 14²²).

Nadalje, nastavljeno je pružanje logističke potpore operaciji EU Althea u Bosni i Hercegovini osiguravajući nesmetan prolaz transporta za potrebe operacije na kopnu i moru te kod pomorskih transporta po potrebi i uporaba hrvatskih lučkih kapaciteta.

²⁰ Operacija Kosovo Force – Mirovna operacija NATO-a na Kosovu, KFOR Kosovo je operacija uspostavljena Rezolucijom 1244 Vijeća sigurnosti UN-a u lipnju 1999. godine sa zadaćom potpore izgradnje i održavanja stabilnosti i mira na Kosovu u kojem će biti moguće pronaći održiva politička rješenja.

²¹ EU NAVFOR ATALANTA Somalija – operacija je dio pristupa Europske unije tijekom krize u Somaliji s naglaskom na političke, sigurnosne i humanitarne aspekte. Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je rezoluciju 1814, zbog sve agresivnijih napada pirata na trgovačke brodove koji prolaze Adenskim zaljevom, kojom je službeno od članica UN-a zatražena zaštita plovila koja prevoze humanitarnu pomoć za Somaliju u sklopu World Food Program (WFP), kao i drugih plovila koja prolaze područjem operacije, te odvraćanje, zaštita i suzbijanje kriminalnih radnji piratstva i oružane pljačke s područja Somalije.

²² EU Military Exercise, Vojna vježba EU

Pored navedenog, Republika Hrvatska podupire napore EU-a u civilnoj misiji EULEX²³ na Kosovu osiguranjem logističkih resursa. Slijedom zamolbe EU-a, produljen je rok posudbe dva oklopna transportera za potrebe misije EULEX.

U okviru obučne misije Europske unije u Maliju (EU Training Mission Mali, EUTM), za potrebe opremanja Oružanih snaga Malija, Republika Hrvatska je donirala naoružanje. Svrha hrvatske donacije je bila potpora naporima Europske unije u provedbi EUTM misije radi unaprjeđenja sposobnosti malijskih Oružanih snaga kako bi pod civilnim zapovijedanjem ponovno uspostavila teritorijalni integritet Malija. Republika Hrvatska započela je s pripremom druge donacije malijskim Oružanim snagama, također u potpori misije EUTM.

Kao što je već rečeno, Europska unija je uspostavila nekoliko borbenih grupa kao mehanizam brzog odgovora na krize, kojima se izravno pridonosi jačanju kapaciteta i sposobnosti EU za upravljanje krizama kao dijelu zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU. Borbene grupe su jedno od najvažnijih alata za mobilizaciju zemalja članica EU-a i za provedbu Zajedničke vanjske i obrambene politike, a punopravno članstvo u EU nije preduvjet za sudjelovanje vojnih postrojbi određene države u borbenim grupama EU-a. Države koje nisu članice EU-a (poput Norveške) ili koje još uvijek čekaju da budu primljene u njezino članstvo, nalaze se u statusu kandidata (kakav je slučaj Turske), mogu sudjelovati u borbenim grupama. I one države koje su punopravne članice EU-a, a koje nisu pristupile NATO-u (Austrija), imaju svoje postrojbe u borbenim grupama. Republika Hrvatska je do sada sudjelovala u dvije borbene grupe Europske unije. U prvoj polovici 2011. u sastavu Nordijske borbene grupe (NBG 11) pod vodstvom Švedske, Hrvatska je sudjelovala s dva višenamjenska helikoptera Mi-171Sh i trideset pripadnika OSRH zajedno s pripadnicima OS Estonije, Finske, Irske i Norveške. Temeljna zadaća hrvatske sastavnice NBG 11 bila je osigurati taktički zračni transport i zračnu medicinsku evakuaciju za potrebe NBG 11. Sudjelovanje RH u borbenim grupama EU nastavljeno je u drugoj polovici 2012. u sastavu borbene grupe EU pod vodstvom Njemačke, zajedno s pripadnicima oružanih snaga Austrije, Češke, Irske i Makedonije. Ukupna veličina hrvatske sastavnice bila je 250 pripadnika OSRH, u čijem se sastavu nalazila pješačka satnija na BOV „Patria“, inženjerijski vod za horizontalne konstrukcije, logistički elementi potpore, stožerno osoblje i manji ekspertni timovi (PSYOPS²⁴, CIMIC²⁵, vojna policija). Pozitivna iskustva prikupljena tijekom sudjelovanja Hrvatske u navedenim EU BG rezultirala su odlukom da RH sudjeluje u sastavu EU BG svake 3 do 4 godine Tako je sudjelovanje u EU BG pod vodstvom Savezne Republike Njemačke planirano za drugu polovicu 2016. godine. Druga EU BG u kojoj RH sudjeluje je EU BG pod vodstvom Talijanske Republike, a participacija se očekuje u prvoj polovici 2017. godine²⁶. Kod raščlambе EU BG se mora navesti činjenica da borbene grupe zapravo još nisu testirane u stvarnoj situaciji. Uzrok tomu je nekoliko razloga ali primaran razlog je spremnost svih država sudionica za upućivanje u određeno područje. Spremnost država sudionica ovisi o procjeni strateške situacije, financijskoj situaciji, drugim državnim dogovorima ili pak političkoj situaciji. Naime, ako jedna država odustane, odustaje cijela borbena grupa.

²³ European Union Rule of Law Mission, EULEX Kosovo.

²⁴ Psychological Operations, Psihološke operacije.

²⁵ Civil – military cooperations, Civilno vojna suradnja.

²⁶ Vlada RH je 22. kolovoza 2013. odlučila o osnivanju Multinacionalne borbene grupe EU prihvativši zaključak o prihvatanju pisma namjere između ministarstava obrane 5 članica EU (Austrija, Hrvatska, Italija, Mađarska i Slovenija).

Kao jedan od značajnih mehanizama na kraju ovog poglavlja valja istaknuti da na području izgradnje obrambenih sposobnosti Europske unije za upravljanje krizama Republika Hrvatska zajedno s Republikom Austrijom, Češkom Republikom, Mađarskom, Slovačkom Republikom i Republikom Slovenijom, nastavlja zajednički angažman u okviru Srednjoeuropske obrambene suradnje (Central European Defence Cooperation, CEDC)²⁷ kojoj je primarni cilj razviti i ojačati suradnju na području združivanja i dijeljenja sposobnosti (Pooling & Sharing). Srednjoeuropska inicijativa udruživanja i dijeljenja²⁸ inicirana je početkom 2011. u okviru Srednjoeuropske inicijative zemalja. Osnovna zamisao je da se u uvjetima trenutne financijske krize i smanjenja obrambenih proračuna, istraže mogućnosti udruživanja i dijeljenja „pooling and sharing“ u pogledu sposobnosti, što bi trebalo rezultirati zadržavanjem ili jačanjem vojnih sposobnosti. RH je iskazala interes za suradnju u 21 području, od kojih su OSRH prihvatile suradnju u 13, a predložile da budu vodeća nacija u četiri područja (Udruživanje regionalnih obrazovnih programa, Koordinacija multinacionalne logistike, Zajednička regionalna sposobnost obuke pilota i Obučni tečajevi snaga za specijalne operacije – posebno ronjenje).

Mogućnosti regionalne suradnje

Konsolidacija sigurnosnog stanja u regiji očituje se razvojem regionalne suradnje, transparentnosti, dijaloga i dobrosusjedstva, zajedničkim težnjama ka europskoj i euroatlantskoj integraciji te, u konačnici, u izostanku izravnih vojnih prijetnji, što je jasno navedeno u hrvatskim temeljnim propisima i dokumentima.

Sukladno Programu Vlade, gdje se RH navode tri odrednice europskoga identiteta – balkanskog, mediteranskog i srednjoeuropskog, time, pored ostalog, određuje hrvatsku vanjsku politiku. Pa je tako određena i politika prema susjedima, koja karakterizira ostvarivanje održive političke i gospodarske stabilnosti u jugoistočnoj Europi, neposrednom susjedstvu Republike Hrvatske. Procijenjeno je da prednosti članstva RH u Europskoj uniji neće biti potpune sve dok i ostale države u regiji ne postanu njene članice. Program Vlade za mandatno razdoblje određuje da će se RH zalagati za regionalnu stabilnost, dobrosusjedne odnose i europsku budućnost svih država jugoistočne Europe, da će RH biti aktivan zagovornik regije u EU i EU u regiji, pomagati i podupirati države u regiji na njihovu reformskom putu prema Uniji, kako u jačanju njihovih administrativno-pregovaračkih kapaciteta, tako i u unapređenju međusobnih političkih, gospodarskih i kulturnih veza. Nadalje, u dokumentu se navodi da će se tražiti načine za rješavanje mogućih novih otvorenih pitanja sa susjednim državama kako bi se što prije i što uspješnije riješili dogovorom ili posredovanjem, sustavno izbjegavajući praksu da se neriješena bilateralna pitanja koriste kao razlog za blokiranje multilateralnih pregovora o pristupanju novih članica, a rješavanje većine bilateralnih problema da će se olakšati njihovim dovođenjem u vezu s korištenjem sredstava Unije za prekograničnu suradnju sa susjednim državama, pretvarajući tako probleme u razvojnu priliku.

Temeljnim propisima kojima se uređuju oblikovanje i provedba obrambene politike RH međunarodna obrambena suradnja je važan dio vanjske, sigurnosne i obrambene politike

²⁷ Central European Defence Cooperation (CEDC) Srednjoeuropska obrambena suradnja, Srednjoeuropska inicijativa udruživanja i dijeljenja inicirana je početkom 2011. u okviru Srednjoeuropske inicijative zemalja (Austrije, Češke, Mađarske, Slovačke, Slovenije i Hrvatske).

²⁸ U Vilniusu, 3. i 4. srpnja 2013, dogovoreno je da se SEI inicijativa preimenuje u Srednjoeuropsku obrambenu suradnju (Central European Defence Cooperation) – CEDC.

Republike Hrvatske. Ona je snažan instrument potpore unaprijeđenju obrambenih sposobnosti, jačanju političkih odnosa s glavnim strateškim partnerima, razvoju dobrosusjedskih odnosa i stabilizaciji jugoistočne Europe, kao i sveukupnom učvršćivanju međunarodnog položaja Republike Hrvatske. Nadalje, međunarodna obrambena i vojna suradnja Republike Hrvatske usmjerena su razvijanju vojnih i obrambenih sposobnosti, ostvarivanju pune integracije u NATO i EU, potpori međunarodne zajednice u jačanju mira i stabilnosti, jačanju stabilnosti, sigurnosti i povjerenja u regionalnom okruženju te aktivnom sudjelovanju u tijelima i forumima međunarodnih organizacija i inicijativa. Težište međunarodne obrambene suradnje je, multilateralno, u okvirima NATO-a i EU-a te, bilateralno, sa zemljama članicama tih organizacija te sa zemljama i organizacijama u regiji. Regionalna suradnja se usmjerava na jačanje stabilnosti i dobrosusjedstva u okruženju. Suradnja sa zemljama iz regije posebno se usmjerava na potporu obrambenim reformama u zemljama koje su iskazale interes za ulazak u NATO i/ili EU, prije svega s državama iz bližeg okruženja i državama članicama Američko-jadranske povelje, prenoseći iskustva iz vlastitih euroatlantskih integracijskih procesa.

Oružane snage Republike Hrvatske su, također, uključene u gotovo sve aktivnosti na regionalnoj razini, od onih pod okriljem Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS), pa do brojnih regionalnih inicijativa i foruma. OSRH su proteklih godina uključene u veći broj regionalnih i multilateralnih inicijativa koje u situaciji recesije i smanjenja proračuna imaju tendenciju udruživanja i dijeljenja zajedničkih sposobnosti. Kao tipični primjeri ističu se NATO Smart Defence projekti, Central European Defence Cooperation (CEDC) i Projekti udruživanja i dijeljenja EU (Pooling & Sharing). Uz ove nove inicijative, ostale značajnije u kojima sudjeluju OSRH su: Američko-jadranska povelja (A-5), Jadransko-jonska inicijativa (ADRION/On Call Forces i VRMTC), Multinational Land Force (MLF), Defence Cooperation Initiative (DECI) i suradnja s regionalnim obučnim središtima. Također, odvija se i suradnja na razini načelnika GS OSRH u okviru Balkan CHoDs Conference i Konferencije načelnika glavnih stožera OS država srednje Europe.

U okviru međunarodne obrambene suradnje Oružane snage Republike Hrvatske imaju razvijene bilateralne vojne odnose s četrdesetak država. Sukladno odrednicama obrambene politike bilateralne vojne aktivnosti usmjerene su na potporu razvoja i održavanju vojnih sposobnosti, ostvarivanju ciljeva sposobnosti, jačanju stabilnosti, sigurnosti i povjerenja, jačanju suradnje sa strateškim saveznicima i partnerima te na integraciju u NATO i EU. Težište suradnje su obuka i vježbe u području sudjelovanja u operacijama potpore miru.

Najveći izazov s kojim se, između ostalog, suočava većina država je potreba održavanja i daljnje izgradnje ključnih obrambenih sposobnosti u uvjetima značajnog smanjenja resursa odnosno pod pritiskom oskudice i gospodarske krize. U svezi s tim u proteklom razdoblju izvršena je racionalizacija bilateralnih obrambenih aktivnosti RH uz usmjeravanje na strateške partnere i države regije te ključne regionalne inicijative. Pa je tako podignuta razina suradnje s Republikom Srbijom kroz održavanje sastanaka na visokoj razini na kojima su definirana ključna područja suradnje od zajedničkog interesa. Održane su bilateralne obrambene konzultacije, a prvi put se planira zajednička bilateralna vježba pripadnika oružanih snaga dviju država, koja bi se trebala održati u Republici Hrvatskoj tijekom 2014. godine. Iskorak u dosadašnjoj dobroj suradnji s Crnom Gorom predstavlja i zajedničko sudjelovanje pripadnika crnogorske vojske s pripadnicima Oružanih snaga u sastavu hrvatskog kontingenta u operaciji ISAF u Afganistanu. Na prijedlog NATO-a, u regiji jugoistočne Europe pokrenuta je inicijativa regionalnog pristupa protuzračnoj obrani (PZO) Balkan Regional Approach on Air Defence (BRAAD) za Bosnu i Hercegovinu, Cr-

nu Goru, Albaniju i Makedoniju. Cilj je pružiti potporu razvoju sposobnosti PZO državama regije, poboljšati radarsku pokrivenost i dijeljenje radarske slike, poboljšati interoperabilnost između nacija koje sudjeluju u inicijativi te značajno smanjiti troškove u razvoju navedenih sposobnosti. U sklopu BRAAD projekta u Republici Hrvatskoj su održana dva tečaja iz područja nadzora zračnog prostora, a tri su planirana tijekom 2014. godine. Tako je nastavljena i suradnja s Republikom Makedonijom u okviru BRAAD inicijative te provedba tečajeva pripadnika makedonskih Oružanih snaga na tom području. Kao mogući oblik suradnje i sa zemljama Jugoistočne Europe je Međunarodno zrakoplovno obučno središte (MATC) koje je pokrenuto na inicijativu Hrvatske i Češke radi jačanja multinacionalne suradnje u području zrakoplovne obuke. Češke oružane snage osiguravaju obuku na simulatorima, a OSRH prostor i uvjete za uvježbavanja u području zrakoplovne baze (zb) Zemunik. Do sada su interes za sudjelovanjem u projektu iskazale Slovačka, Mađarska i Latvija te SAD kao zemlja koja pruža konceptualnu potporu.

Iskustvo Hrvatske u približavanju EU može ostalim zemljama, a posebice državama u regiji Jugoistočne Europe, pomoći u izgradnji i razvoju obrambenih reformi i transformaciji OS bez obzira na aspiracije za članstvom u Uniji. Hrvatska se snažno zauzima za nastavak proširenja EU-a na temelju individualnih postignuća i onim zemljama koje teže članstvu biti prijatelj i partner. Svemu navedenom ide u prilog najnoviji dokument „Strategija sudjelovanja Republike Hrvatske u međunarodnim misijama i operacijama“ koji je Vlada RH usvojila²⁹, a koja predstavlja politički okvir kao i ciljeve, smjernice i prioritete međunarodne suradnje u području globalne sigurnosti i sudjelovanja u međunarodnim misijama i operacijama. Ova Strategija također razmatra odnose Hrvatske s ključnim međunarodnim organizacijama koje su od posebnog značaja za sigurnost Hrvatske kao što su UN, EU, NATO, OESS i Vijeće Europe. Između ostalog svrha donošenja dokumenta strategije bila je da se u odlučivanju o sudjelovanju RH u međunarodnim misijama i operacijama koordinirano djeluje u skladu s drugim vanjskopolitičkim, gospodarskim i ostalim ciljevima Republike Hrvatske, kao i da se koordinira sudjelovanje u vojnom segmentu mirovnih misija sa sudjelovanjem u civilnim projektima, uključujući projekte razvojne i humanitarne pomoći, kako se stvara sinergija u zemljama u kojima se u toj funkciji RH pojavljuje. U dokumentu je navedeno kako je Hrvatski prioritet sudjelovanje u međunarodnim misijama i operacijama koje doprinose sigurnosti i stabilnosti Jugoistočne i Istočne Europe, Južnog Kavkaza i Južnog Mediterana, odnosno regija koje imaju značajnijeg utjecaja na nacionalnu sigurnost Hrvatske. Nadalje, da će gdje to bude moguće, Hrvatska promicati te kroz opciju zajedničkog angažmana aktivno podržati uključenje u međunarodne misije i operacije pod vodstvom EU i NATO-a onih zemalja iz svog okruženja koje nisu članice navedenih organizacija.

Na tu temu je načelnik GS OSRH u intervjuu danom listu „Hrvatski vojnik“ (ožujak 2014), između ostalog, naglasio: „Trenutačni strateški prioritet vanjske i sigurnosne politike Republike Hrvatske jest stabilnost i održivi razvoj našeg susjedstva te ispunjenje njihovih euroatlantskih ambicija. U tom procesu RH i države iz regije intenzivno rade i surađuju putem različitih mehanizama i oblika djelovanja. Izobrazba, obuka, vježbe i sudjelovanje u operacijama potpore miru najvidljiviji su oblici širokog spektra suradnje. Za OSRH osobito značenje ima inicijativa Američko-jadranske povelje koja pridonosi miru, sigurnosti i stabilnosti u regiji te podupire napore zemalja iz regije u procesima integracije i prihvaćanju standarda NATO-a. Posebno se ističe mogućnost zajedničkog sudjelovanja u operaciji ISAF, borbenim skupinama EU i UN misijama.“

²⁹ „Strategija sudjelovanja Republike Hrvatske u međunarodnim misijama i operacijama“ je Vlada RH usvojila na sjednici 15. svibnja 2014.

Jačanje stabilnosti i sigurnosti u jugoistočnoj Europi, s naglaskom na suradnju sa zemljama regije je, između ostalog, u području međunarodne obrambene suradnje određeno kao prioritarno područje provedbe međunarodnih aktivnosti. A u svezi sa svim navedenim mogućnosti proširenja i unaprijeđenja regionalne suradnje u području obrane jesu kroz konkretizaciju i usmjerenost godišnjih bilateralnih obrambenih planova suradnje. Pa tako Republika Hrvatska može u narednom razdoblju, ponuditi i razmjenu iskustava o procesu pridruživanja i aktivnom članstvu u EU, razmjenu iskustva o sudjelovanju u CSDP i EDA te razmjenu iskustva o sudjelovanju u EU BG i dr. iz tog područja. Kao alat su svakako združivanje multilateralnih i bilateralnih aktivnosti a sve s ciljem racionalizacije ali i sinergijskog učinka. U budućnosti konkretnije aktivnosti mogu biti i sudjelovanje u nekoj EU BG, zemalja regije uz neophodno definiranje koncepta vodeće nacije (Framework Nation Approach). Također, valjalo bi razmijeniti korisna iskustva RH i njenih OS u Srednjoeuropskoj obrambenoj suradnji (CEDC) odnosno dijeljenje i eventualna primjena iskustva iz inicijative zemalja srednje Europe na zemlje jugoistočne Europe. Uz ispunjenje odgovarajućih preduvjeta, moguće je u perspektivi i zajedničko sudjelovanje u međunarodnim mirovnim misijama i operacijama u okviru Europske unije.

Kako u državama regije prevladava opredjeljenje za rješavanje otvorenih međudržavnih pitanja bez uporabe nasilja te za približavanje euroatlantskim i europskim integracijama kao čimbeniku političke stabilizacije i ekonomskog napretka da se zaključiti da buduća regionalna suradnja u regiji Jugoistočne Europe doprinosi jačanju mogućnosti za integraciju u euroatlantske i europske strukture, kako članica tako i ostalih država u regiji. Također, potrebno je naglasiti da se radi o nepovratnom procesu koji donosi pozitivne promjene za države, te, doprinosi, kroz zajedničku suradnju, povratku i jačanju povjerenja i stabilnosti čitave regije.

Zaključak

Republika Hrvatska je u proteklom razdoblju realizirala svoja dva najvažnija vanjsko-politička cilja, punopravno članstvo u dve međunarodne organizacije – NATO i EU. Ulaskom u NATO RH je ojačala vlastiti sigurnosni položaj i ulogu na međunarodnoj sigurnosnoj sceni, te se uključila u sustav kolektivne obrane, koji joj daje najveću moguću razinu sigurnosti, a s druge strane, okončanjem pregovora o članstvu i ulaskom u Europsku uniju, Hrvatska je ušla u novu fazu svoga razvoja i definiranja svoje vanjske politike. Ulaskom RH u NATO, a potom i u EU zahtijevali su nužne prilagodbe temeljnih propisa, pa su tako, nakon izmjena i dopuna Ustava RH, doneseni novi Zakon o obrani i Zakon o službi u OSRH, te novi Strateški pregled obrane, a u tijeku je i proces donošenja novog Dugoročnog plana obrane.

Sudjelovanje Republike Hrvatske u projektima i aktivnostima u okviru Zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU (CSDP) jeste kompatibilno s djelovanjem u okviru NATO-a, te se u skladu s tim razvija jedinstveni set snaga. Spremnost za sudjelovanje u zajedničkim naporima NATO-a i EU-a deklarira se kroz mehanizme međusobne suradnje na izgradnji, održavanju i jačanju obrambenih sposobnosti. Inicijative poput Pametne obrane (Smart Defence) i združivanja i dijeljenja sposobnosti (Pooling and Sharing) ključni su elementi toga pristupa.

Republika Hrvatska je dala i daje velik doprinos međunarodnom miru i sigurnosti sudjelovanjem u međunarodnim mirovnim operacijama i misijama u inozemstvu, kako pod okriljem UN i NATO, tako i EU. Hrvatske aktivnosti u Zajedničkoj sigurnosnoj i obrambenoj politici EU (CSDP) jesu i mogu biti prostor za značajno unaprijeđenje regionalne obrambene

suradnje obzirom na aspiracije pridruživanju Europskoj uniji zemalja regije Jugoistočne Europe (Zapadnog Balkana). Jačanje stabilnosti i sigurnosti u jugoistočnoj Europi, s naglaskom na suradnju sa zemljama regije je, između ostalog, u području međunarodne obrambene suradnje određeno kao prioritetno područje provedbe međunarodnih aktivnosti. Dobrom koordinacijom i međusobnom suradnjom u području bilateralnih i multilateralnih aktivnosti država regije preko godišnjih planova aktivnosti bilateralne obrambene suradnje može se postići sinergijski učinak, te tako izbjeći moguća dupliciranja, a tim sinergijskim učincima pomoći ostalim naporima nacija Zapadnog Balkana u razvoju obrambenih sposobnosti.

Literatura

1. „Hrvatski vojnik“, broj 444, ožujak 2014. godine Intervju s načelnikom GS OSRH, generalom zbora Dragom Lovrićem, „Sudjelovanjem u mirovnim operacijama i ratnim iskustvom stekli smo ugled kod saveznika“.
2. „Jutarnji list“, Hrvatska sa susjedima osniva borbenu skupinu EU, „Multinacionalna jedinica intervenirati će u slučaju krize“, 22. kolovoza 2013. godine.
3. Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2006.-2015. (Narodne novine, broj 81/06).
4. ec.europa.eu
5. europa.eu
6. Lisabonski ugovor EU.
7. Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Sjeveroatlantskog ugovora (Narodne novine, broj 3/09).
8. Priopćenje MORH-a od 8. 3. 2013. godine, Ministar Kotromanović s izvršnom direktoricom EDA.
9. Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011–2015.
10. Sigurnosna i obrambena politika EU, prijevod, MORH, Zagreb, 2008.
11. Strategija sudjelovanja RH u međunarodnim misijama i operacijama, 2014. godina.
12. Strateški plan Ministarstva obrane za razdoblje 2014–2016. godine.
13. Strateški pregled obrane RH (Narodne novine, broj 101/13).
14. Ustav RH, pročišćeni tekst (Narodne novine, broj 85/10).
15. Vlada RH, Godišnje izvješće o obrani za 2013. godinu, travanj 2014.
16. Vlada RH, Izvješće o ispunjavanju obveza iz poglavlja 31. „Vanjska sigurnosna i obrambena politika“, 06. listopada 2010.
17. www.entereurope.hr
18. www.hrvatski-vojn timer.hr
19. www.isaf.nato.int
20. www.morh.hr
21. www.mvcp.hr
22. www.nato.int
23. www.osrh.hr
24. www.un.org
25. www.vlada.hr
26. Zakon o obrani (Narodne novine, broj 73/13).
27. Zakon o službi u OSRH (Narodne novine, broj 73/13).